

TERMINÀLIA parla amb...

Bernat Joan i Marí, secretari de Política Lingüística

Bernat Joan i Marí (Eivissa, 1960)

Filòleg, especialitzat en sociolingüística per la Universitat de Barcelona. Conserva un record magnífic i molt especial de qui va ser un dels seus professors més significatius, en Joan Solà. Va fer la tesi doctoral sobre els processos de normalització lingüística que han regit a l'Europa del segle XX. Més tard va aprofundir encara més en l'àrea de sociologia. Ha mostrat una vocació i un interès decidit cap a la literatura i ha conreat gairebé tots els gèneres: novel·la, conte infantil, assaig i teatre. Ha mantingut una llarga preocupació i compromís envers la situació de

la llengua catalana, inquietud que mai no ha desvinculat de la situació política al nostre país. Com a secretari de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya des del 18 de setembre del 2007, manifesta tenir una immensa sort i una oportunitat única per dur a terme tot allò que sigui capaç de fer per tal que el català sigui una llengua normalitzada, regularitzada i de futur dins d'una societat desenvolupada i plural. Del 2004 al 2007 va ser eurodiputat a Estrasburg per la coalició Europa dels Pobles.

Quins fets han estat crucials per a la normalització del català des de l'adveniment de la democràcia?

És molt important l'oficialitat de la llengua, vull dir, el dia que es decideix que Catalunya té dues llengües oficials i no només una, com a tot l'Estat. L'Estatut d'autonomia del 1979 estableix l'oficialitat de la llengua catalana com a llengua de ple dret a Catalunya. Sens dubte, això va significar un pas endavant. Després hi va haver la primera Llei de normalització lingüística, de la qual hem celebrat els 25 anys l'any passat. Una altra fita important va ser la segona Llei de política lingüística, la de l'any 1997, en què ja es considera superada la primera llei i que permet continuar avançant en la seva consolidació. Crec que hauríem de dir que ara mateix estem en un moment molt important, perquè ens trobem davant el repte d'implementar noves eines d'enginyeria lingüística per posar la llengua catalana a primer nivell com a

llengua científica i com a llengua a l'abast de tothom.

La participació de la societat, fins a quin punt és indispensable per al futur de la nostra llengua?

Els catalans tenim una tradició de resistència que és extraordinària. Al principi de la dictadura, en l'etapa més fosca, hi havia classes clandestines de llengua catalana, sessions al marge de l'oficialitat en què professorat i alumnat arrisquen la seva llibertat per a formar-se en català. Després, durant la transició a la democràcia no partírem de zero. Hi havia cooperatives que havien muntat escoles que actuaven d'una manera lliure, editorials que tenien un pes molt important. Hi havia tot un substrat social que, si no hagués existit, hauria fet molt més difícil la normalització de la nostra llengua.

Si mirem temps passats, tota una sèrie de prohibicions de l'època

franquista que només fa 30 anys eren relativament fàcils d'instaurar, avui dia serien pràcticament impossibles. És a dir, avui dia la capacitat de comunicació i d'autoorganització que té la societat és extraordinària. Poc després de la caiguda de la Unió Soviètica, quan Borís Ieltsin era president, va haver-hi un intent de cop d'estat. Va ser la primera vegada que Internet va impedir un cop d'estat a través del correu electrònic. Tot això fa pensar que coses que abans es feien d'una determinada manera, ara ja es fan d'una altra.

Això, jo diria que ara ens dona un avantatge molt gran, perquè estem acostumats a organitzar-nos des de la societat civil amb iniciativa pròpia. Si sense institucions i amb tot el vent en contra es va aguantar, amb tots els mitjans que tenim avui dia tenim el futur assegurat.

Valoreu la importància de les noves tecnologies i els mitjans de comunicació.

El món ha canviat molt, fa cent anys allò que era fonamental perquè una llengua assolís la seva plena normalitat era que ocupés tots els àmbits d'ús, que fos una llengua escrita que tingués una gramàtica i uns diccionaris normatius i exhaustius. En aquell context el que era bàsic era l'ensenyament, i l'element de difusió fonamental de la llengua era el sistema educatiu.

Avui en dia tenim un mitjà molt més diversificat. L'ús de les noves tecnologies i els mitjans audiovisuals ocupen en la vida de les persones un espai realment extraordinari. Comparat amb no fa res, això s'ha incrementat de manera brutal en les darreres dues dècades. No fa tant de temps que jo mateix vaig tenir correu electrònic, i encara hi ha determinades eines informàtiques i programaris que només fa uns mesos que utilitzo. Estem en un món absolutament canviant. Una comunitat lingüística que vulgui tenir una llengua de ple ús s'ha de servir de tots aquests instruments perquè són els que fan que èpoques passades siguin impossibles. I això és el que per a mi els fa terriblement interessants.

Ningú s'hauria imaginat fa poc temps que avui dia una persona des de casa seva, amb una connexió a Internet, tindria accés a aprendre una llengua, fer una carrera univer-

sitària o ampliar el seu coneixement sobre el que més li interessi.

A quins aspectes socials s'ha de fer una atenció especial, pel que fa a la normalització del català?

Dins d'aquest món nou del qual estic parlant hi ha fenòmens que es donen amb una especial força. Per exemple, ara tenim el repte d'incorporar a la comunitat lingüística catalana més d'un milió de novinguts des de l'any 2000. Això implica que s'ha de fer un esforç i que s'han d'implementar sistemes diferents per a posar el català a l'abast d'aquesta nova realitat. Aprendre català no és només anar a una classe presencial. Ara tenim sistemes en xarxa oberts i adequats a les diferents necessitats. Tenim classes virtuals com el *Parla.cat*, un espai virtual d'aprenentatge per aprendre la llengua catalana; l'*Optimot*, un instrument per aprofundir en aspectes concrets de la nostra llengua que permet fer consultes lingüístiques en línia. Destacaria molt especialment el programa *PROFIT*, un projecte que vam llançar fa uns anys dedicat exclusivament a l'hostaleria, atès que el 47 % dels treballadors d'aquest àmbit provenen de fora i no saben català.

L'objectiu principal és diversificar els mitjans per tal que tothom tingui accés al coneixement. Alumnes

d'un curs de català que es va fer a l'Associació de Treballadors Pakistanesos al barri del Raval van manifestar que saber català els havia donat tota una sèrie de beneficis: més oportunitats laborals i més qualitat en les seves relacions socials. Aquelles persones tenien diferents motivacions per a aprendre català, però tothom hi havia guanyat alguna cosa.

Què opineu de la iniciativa de la SCATERM de llançar una revista de terminologia?

Hem hagut de treballar moltíssim per a fer del català una llengua apta per a les necessitats del món i que s'actualitza dia a dia. La majoria dels termes que s'utilitzen en l'àmbit científic i tècnic són termes que s'han inventat en els darrers 30 anys. Segons la nostra experiència, el servei del TERMCAT té un gran nombre de visites. Això vol dir que hi ha moltes persones interessades en la terminologia.

Hem hagut de treballar moltíssim per a fer del català una llengua apta per a les necessitats del món i que s'actualitza dia a dia

La iniciativa de la Societat Catalana de Terminologia (SCATERM), filial de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC), de llançar una nova revista sens dubte omple un buit que pot interessar a molta gent. TERMINÀLIA, la nova revista semestral sobre terminologia, aportarà, entre altres aspectes, una visió panoràmica del que s'està fent en l'àmbit de la terminologia a Catalunya. El català és una llengua amb una gran capacitat de genuïtat per absorbir termes forans, i això ho hem d'aprofitar.

En quins àmbits professionals cal insistir especialment pel que fa a l'ús del català?

Precisament, des de principi del 2009 tenim un acord amb el Departament de Justícia per a avançar en el coneixement de la llengua catalana dins d'aquest àmbit. Tradicionalment, l'Administració de justícia ha estat un sector on el català ha estat en una situació molt precària. Arran d'aquest acord, hem aconseguit que al voltant de sis-cents bufets d'advocats s'hi hagin adherit amb l'objectiu de l'actualització terminològica en català perquè el llenguatge de la justícia —un llenguatge molt particular i molt hermètic— es pugui expressar també en català. Farem un seguiment d'aquest acord i avaluarem quin impacte té en termes d'intensitat d'ús; és a dir, valorarem si es fan més judicis en català, el grau de regularització terminològica o fins a quin punt la terminologia pròpia d'aquest àmbit es normalitza i s'asenta en català.

En relació amb els missatges publicitaris, retolació, reclams al consum, etiquetatge..., què s'està fent?

El tema de la publicitat és bastant complicat. D'una banda, hi ha els drets lingüístics de les persones usuàries de béns i serveis, que està regulat i en procés de ser regulat encara més a través de la Llei de política lingüística i el futur Codi de consum, que està a punt de ser aprovat pel Parlament català. Però, d'altra banda, una empresa pot fer la publicitat de la manera que li sembli més oportuna. I aquí jo diria que es dona una situació interactiva: a mesura que s'afermin els drets lingüístics de les persones en tant que consumidors, la publicitat s'adaptarà al que hi ha, sense transformar-ho,

Ens trobem davant el repte d'implementar noves eines d'enginyeria lingüística per posar la llengua catalana a primer nivell com a llengua científica i com a llengua a l'abast de tothom

perquè aquesta no és la feina dels publicistes. En canvi, la funció d'un govern és completament diferent. Un govern ha de garantir els drets dels ciutadans, entre els quals hi ha els drets lingüístics. Novament, la ciutadania hi té molt a dir per a exigir el compliment de les normes en matèria de consolidació dels seus propis drets lingüístics.

Quines idees principals voldríeu destacar de la vostra participació a la Universitat Catalana d'Estiu 2009, a Prada de Conflent?

Principalment, que un govern progressista ha de treballar per la igualtat de les persones. La mesura de l'èxit o del fracàs d'un govern passa precisament per aconseguir aquesta igualtat d'oportunitats. Per tant, entenem que la política lingüística és una política social de primer ordre. Tothom ha de poder participar en igualtat de condicions i les persones han de tenir tots els elements de participació necessaris. És cert que una persona pot viure a Catalunya sense saber català, però aleshores li serà difícil participar plenament en la societat. La llengua agermana perquè facilita la comunicació i la participació.

Quines prioritats establiríeu a curt termini?

En primer lloc, incorporar a la comunitat catalanoparlant el milió de persones nouvingudes al nostre país perquè siguin plenament ciutadans en tots els drets i tots els deures. Seguidament, dotar el català perquè sigui una llengua moderna. En aquest sentit la qüestió de la terminologia és fonamental i d'un gran dinamisme dins de la normalització de la llengua. I, en tercer lloc, caldrà esmerçar recursos en aquells àmbits en què la llengua catalana es troba en un estat més precari.

Hi ha algun aspecte que us agradaria comentar especialment?

Sí, en efecte. No hem parlat de la projecció internacional del català i de la presència del català a Europa. Tenim el repte d'aconseguir que el català sigui una llengua oficial plenament regularitzada en el context de la Unió Europea. La Generalitat de Catalunya participa d'una manera activa a la Xarxa per Promoure la Diversitat Lingüística europea (Network to Promote Language Diversity), que està integrada per associacions, estats i comunitats autònomes. És una mena de lobby que actua davant Brussel·les i davant d'Estrasburg amb la intenció de fer que la llengua catalana, entre d'altres, sigui plenament oficial a la Unió Europea.

NÚRIA PÉREZ-PÉREZ
Consell de Redacció